

Arnold Leinweber

Arnold Leinweber

București

România

Reporter: Anca Ciuciu

Data interviului: Septembrie 2004

Arnold Leinweber este un autodidact. A învățat să citească înainte de a intra la școală și în clasa întâi citea ziarul. Acum la 84 de ani, scrie poezie în fiecare zi. Are patru volume de poezii: „Anotimpuri”, „Roi de licurici”, „Mărturisiri” și „Revelație”. Se deplasează mai greu, dar ochii strălucesc de inteligență. Își păstrează prestața unui bărbat care putea să frângă inimile doamnelor în tinerețe, dar a ales în schimb viața de familie. Se simte singur după moartea soției și a fiicei, în anii 1990. Are o memorie fantastică a datelor și sentimentelor. Mica garsonieră este decorată cu acuarele, tabloul străbunicului și fotografii vechi. La bucătărie, mai folosește unele prosoape făcute de mâna mamei, pe care se văd în parte vechile motive florale.

[Familia mea](#)

[Copilăria mea](#)

[Al Doilea Război Mondial](#)

[După Război](#)

[Glosar](#)

Familia mea

Din cele cunoscute în familie am aflat că străbunicul meu [matern], Moș Peretz [Moscovici], care a locuit în satul Dragomirești, județul Piatra Neamț, a fost un mic cârciumar cu patru copii, care s-a recăsătorit cu o văduvă cu alți cinci copii. Cu această spuză de copii, care trebuiau crescuți, el și-a dus munca modestă. A fost respectat și iubit de toți țărani. Ca dovadă a acestui fapt este una din povestirile mamei mele. Într-o noapte doi tâlhari renumiți din acele vremuri, unul înalt, zdravăn, zdrahon care se numea Zdrelea, iar celălalt mic, mărunțel, pirpiriu, Mărunțelea, i-au bătut la ușă. Era înspăimântat, știa cam cine poate să fie, dar a deschis ușa. Au cerut să fie serviți cu tutun și cu rachiu și el i-a servit. După care cei doi tâlhari i-au cerut nota de plată, la care moș Peretz, înspăimântat, a spus că nu primește bani de la ei, iar aceștia i-au spus : „Moș Peretz, noi te cunoaștem pe dumneata, știm că ești un om sărac, dai pe datorie la toți țărani care n-au bani să-ți plătească înapoi și o să te scoată la faliment până la urmă”. Și așa s-a întâmplat. Ce putea să vândă în cârciuma aia a lui în afară de tutun și de rachiu, chibrituri nu se inventaseră pe vremea aia, avea fitil de amnar și amnar, ca să aprindă cu scânteii, gaz și zahăr candel, că nu exista zahăr încă. Că făină țărani avea, fructe avea, deci era apă de ploaie marea cârciumă. Și moș Peretz a

lăsat satul lui natal unde a crescut copiii și a plecat [împreună cu familia] la Piatra Neamț unde a trăit din ce a învățat pe copii să scrie, să citească limba ebraică și a murit de bătrânețe. Asta știu despre străbunicul.

Despre bunicii Marcus din partea tatălui nu știu nimic. Pe bunica nu știu cum o chema. Am văzut-o la un cămin de bătrâni al comunității [evreiești din București] de pe strada pe care a stat [Nicolae] Cajal [1](#).

Din familia lui tata, sora cea mare, care l-a crescut, nu știu cum a chemat-o. [Frații lui], Simon [Marcus], Marcu [Marcus], au emigrat în Israel. [Sora cea mare] a emigrat în America [înainte de 1921], era căsătorită, se numea Monblat. A înnebunit când a auzit că tata a fost omorât. Ea a avut două fete și doi băieți. Cu fata cea mare, Frances, care locuia în Florida, am avut un timp corespondență și pe urmă s-a mutat și i-am pierdut urma. Unul din băieți era frizer și avea la New York un atelier de coafură și frizerie, care la rândul lui a avut un băiat și i-a predat când a ieșit la pensie atelierul. A avut o fată, care a făcut o tumoare la cap care îi apăsa nervul optic și i se închideau ochii. Băiatul cel mic, era un mare activist sindical care a fost omorât într-un accident de mașină.

La muncă obligatorie [în 1941], mi-am reîntâlnit vărul [primar patern], Adolf [Marcus], după 14 ani, și i-am vizitat familia. L-am recunoscut pe unchiul Simon, care era cizmar, că-l știam din copilărie, dar nu știam că-i unchiul meu. Toți au plecat în Israel [după al doilea război mondial]. Când am fost în Israel în 1974, l-am revăzut pe unchiul Simon. În 1977 am asistat la înmormântarea lui Adolf, nu știu dacă mai e în viață, fiica lui a ajuns în Canada.

Am aflat că tata mai are un frate, Marcu, tot cizmar, pe care l-am vizitat [în anii 1940] pe [strada] Carol Fleva, cam pe [Calea] Dudești, unde e acuma începutul lui Vitan [Calea Vitan] și i-am cunoscut și familia lui. Marcu a avut patru copii, o fată din prima căsătorie, Stela, și ceilalți din a doua căsătorie. L-am vizitat în Israel. O verișoară a mea era căsătorită cu Bella Chitaristu' [Notă: compozitorul celebrei melodii „Sanie cu zurgălăi”, foarte cunoscută în România]. Știam că de obicei lăutarii din zona Tel Aviv-ului se adună la o cârciumă, la „Moara Roșie” [aluzie la „Moulin Rouge”], unde se formează tot felul de formații. M-am dus acolo și am întrebat de Bella. A venit și nu i-am spus cine sunt. „*Domnu' Bella, zic, un prieten bun de al meu m-a rugat să te caut ca să te întreb ce știi despre verii lui. -Cine e?-Îl cheamă Aronel, Aronică. Pot să merg la soția dumitale să vorbesc, să o văd?*” Avea instrumentele pe ataș, dar zice „*Vino mâine, te iau și te duc*”. Locuiau într-o casă mică arăbească. Când m-a văzut verișoara a zis: „*E, ți-am spus eu că-i Aronel?*” După semnamentele date de el, știu cum, sângele vorbește. Mi-a arătat o fotografie cu fiica ei, care a fost Miss Armata și când am văzut-o era fii-mea, fii-mea întregă. Prin ea am văzut restul familiei, la o nuntă care s-a brodit acolo câteva zile. Bella cu ea au trei copii, un băiat inginer, o fată educatoare și o fată profesoară în America. Toți copii lui Marcu au murit în afară de unul din băieți, Carol Marcus, care poartă numele tatălui meu.

Tata, Carol Marcus, s-a născut [probabil] în 1900. N-a avut nici un fel de educație, a fost un întreprinzător, și-a făcut singur atelierul de perii și bidinele, deși nu era de meserie. A abandonat și atelierul și pe mama care era gravidă și a plecat să facă revoluție în Rusia. Nu l-am cunoscut niciodată, el m-a cunoscut pe mine o singură dată. Tata a murit, în aprilie 1921, mama s-a recăsătorit și nu am avut relații cu familia tatălui multă vreme.

Cum am reușit să cunosc familia tatălui biologic? În prima zi de școală m-am dus la școala Malbim [Notă: Școala creată în 1898 pe lângă sinagoga Malbim, cu numele de Talmud Tora Malbim, avea patru clase primare. Era situată în cartierul Dudești, cartier sărac predominant evreiesc.], unde acum este sediul Asistenței noastre. Și a ieșit directorul Koritzer afară și ne-a zis să ne ținem de mână doi câte doi cei din clasa a I-a și să intrăm în clasă. M-am luat de mână cu un copil blond cu ochelari... și maică-sa spune „-Adolf, știi cu cine te-ai luat de mână? Cu vărul tău!” Eu m-am întors: „Ăsta nu e vărul meu, eu am doi veri, de la tanti Lisa [Lisa Gherman, sora mamei]. -Este vărul tău, tatăl tău și cu tatăl lui au fost frați! Tatăl tău s-a împușcat!”. Încearcă mata să-ți amintești prima zi de școală când ai emoțiile clipelor și să vină cineva să spuie asemenea treburi unui copil la șapte ani! Deci asta a fost în 1927, prima zi de școală, când am aflat că eu sunt orfan și că omul de acasă nu e tatăl meu. Nu știu când a trecut ziua, dar știu că acasă eu n-am mâncat, n-am putut să mănânc și am purtat în mine acest balast psihic toată copilăria și adolescența mea.

Abia în adolescență am început să fac cercetări despre activitatea tatei, să știu ce fel de om a fost, dacă la 20 și ceva de ani face revoluție. Era angajat într-o activitate conspirativă, făcând legătura între comitetele revoluționare comuniste române aflate în Uniunea Sovietică la Kiev și Odessa. El venea cu directive în toată țara, ca să-și aleagă delegații la următorul congres ce s-a ținut în București care a determinat trecerea Partidului Socialist [2](#) de la Internaționala a II-a la Internaționala a III-a. [Notă: La 11 mai 1921 în timpul congresului Partidului Socialist s-a hotărât transformarea partidului în Partidul Comunist Român și afilierea la Internaționala comunistă. A doua zi delegații, care votaseră afilierea fără rezerve, implicat subordonarea față de Comintern și Rusia, au fost arestați din ordinul guvernului.] Acest lucru cât și alte activități conspirative au dus la acel proces imens din Dealul Spirii. [Notă : Între 23 ianuarie- 4 iunie 1922 s-a desfășurat „procesul din Dealul Spirii” intentat delegaților la congresul din 1921 și altor militanți comuniști. Un mare număr de oameni politici și de cultură au făcut declarații sau au scris în favoarea comuniștilor. Regele a dat la 4 iunie 1922 un decret de amnistie, pe baza căruia au fost eliberați 213 din cei 271 arestați.] Rudele tatei și mamei au fost puse sub observație, a fost nenorocire pe capul lor. Mama a fost și ea târâtă la Siguranță [3](#). Tiparnița Partidului [Comunist][4](#) pe vremurile acelea, a fost luată de la o fostă fabrică de textile înainte cu o zi de a se face o descindere acolo, dar găsindu-se jos câteva litere, mama a fost luată acolo. Ea mă alăpta pe mine, era să mă îmbolnăvească.

[Tata] a fost prins în Gara de Nord, i s-a găsit pistolul, seria a identificat proveniența unui depozit de armament din Râmnicu Vâlcea, fapt pentru care un plutonier armurier s-a sinucis. Acestea le cunosc din presa citită în acele vremuri. Din dosarul de la Institutul medico-legal rezultă că el a venit fără acte oficiale, n-a existat proces verbal și semnătura unui procuror și a murit cu plămâni congestionați. A fost bătut până a murit. Și-a făcut datoria, nu a divulgat pe nimeni și nimic. S-a înscenat o sinucidere a tatălui meu, a fost adus mort în casa unchiului meu, Georges Gherman, care era informatorul lor. A crezut toată lumea, toți oamenii din profesia lui. Eu am văzut că nu e în regulă din dosarul de la Siguranță [Cercetările au avut loc în anii 1970]. În dosar era un manifest lansat de către comuniștii din Basarabia, că nu accepta ideea că el s-a sinucis. „A fost asasinat vestitul Mișa, tovarășul care etc., etc.” Așa am aflat că avea nume conspirativ. Când am apelat la Comitetul Central, nu a avut timp să-mi analizeze dosarul cu un om al Institutului Medico- Legal și un om de meserie polițist, pentru că toate evenimentele de acolo trădau asasinatul. La Congres, din toate miile de scrisori trimise acolo, pe adresa lui Ceaușescu, patru au fost luate la Biroul Politic și am fost chemat să-mi spuie că „A fost sinucidere, tovarășu’. Era să răspund „Hai, sictir!” Procesul din Dealul Spirii s-a încheiat fără condamnări pentru că eventuala lor condamnare ar fi

dus probabil la greutate în obținerea avizării de către Marile puteri a României Mari.

Așteptam la rând la activul sindicatului sectorului 3. Un cetățean înalt, Ion Stoica [Notă: membru al Partidului Comunist Român] mă întreabă: „Măi Nicule [Notă: diminutiv de la Arnold - Aronică, Nicu], tu ești din Apărătorii Patriei? Era acolo o familie, un perier care avea trei băieți, știi ceva de ei? - Tovarășul Stoica, sigur că știi de ei, îi cunosc!” A rămas Stoica căscat. „- Când ați avut nevoie de părinții mei [Surica și Friederich Leinweber], ați dat cu năvala, ați dormit acolo, ați mâncat acolo, v-am păzit stând pe marginea șanțului dacă vine vreo mutră străină să vă scot prin lanul de porumb, să nu vă aresteze. Acum după 23 august [1944] ați uitat de cei care v-au dat o mână de ajutor?” Au lăsat materialele acolo lui tata pe încredere. A venit după nu știu câte zile altcineva să le ia și ele erau ascunse sub o lampa din aia bătrânească. Lampa de gaz era băgată într-un vas, între acest vas și lampa de gaz stăteau materialele. Tata și mama erau niște bătrâni amărâți, fără nici un chior, nici o atenție. Dar de riscat au riscat...[Notă: în perioada de dinainte de 23 august 1944 activitatea Partidului Comunist Român era ilegală.]

Despre bunicul meu matern, Haim Froim, nu știu multe. Se pare că era croitor. Poate mai trăia sau a murit când s-a născut ultimul copil [în 1898]. Bunica, Maria Froim, neavând nici un fel de școală, și fiind țărăncă din satul Dragomirești a trăit din legumicultură. Mama știu că s-a născut în București, unde bunica Maria, „baba”, cum îi spuneam eu și verii mei, venise în București [în 1898] și curioasă, fiind trăită la țară, a vrut să vadă cum se aruncă crucea de Bobotează în Dâmbovița, acolo unde venea familia regală și mitropolitul [Notă: Obicei creștin, în ziua de 6 ianuarie, zi care amintește de botezarea lui Isus în apele Iordanului. Se spune că cel care înoată în apele înghețate și prinde crucea aruncată este binecuvântat tot anul]. Gravidă fiind în ultimul ceas, în noaptea aceea mama s-a născut în București. Apoi a plecat înapoi în satul ei Dragomirești unde și-a crescut mai departe copiii. Supusă unor presiuni din familie și întrebată „Bine, Marie ce faci cu copiii tăi, cu cine îți vei mărita fetele, copiii tăi ce școală au și unde s-o facă? Cât ai să mai stai în sat?” Și atunci a părăsit casa și pământul de lângă casă oferit de un țăran cumsecade, pentru că ea nu a avut de unde, a venit la București cu copiii [trei fete și doi băieți; una dintre fete murise înainte], unde fiecare și-a căutat de lucru. Au venit la București prin 1918-1919, războiul i-a apucat aici. Mama [Surica] și cu sora ei mai mare Liza au intrat la fabricat perii și bidinele unde se învăța meseria repede și se câștiga la bucată, astfel că cu cât lucra mai mult cu atât câștiga mai bine. Matilda [sora cea mai mare] și-a crescut copiii muncind în timpul războiului, cât bărbatul ei era în război, făcând croitorie, celălalt frate al mamei, nenea Moritz, a făcut croitorie. Nenea Aurel a găsit un loc de muncă la banca Chrisoveloni. Așa că toți copiii bunicii și-au găsit un rost fiecare cum a fost posibil.

Bunica a muncit la cucoane, pe vremea aceea nu exista paste făinoase se făceau toate astea în casă. Trebuiau făcute fideluțe, coca se întindea se lăsa la uscat și pe urmă se tăia în pătrățele mici, sau se făceau un fel de granule mici cu care se îndopau găștele și curcanii. Era specialistă în murături și prăjituri. De la cucoanele acelea cu copii, ne îmbrăca pe noi, pe mine, pe nepoți, eram niște oameni săraci, abia ne țineam zilele. Era o femeie tare bună și care avea grijă de nepoți și le asigura o viață mai bună și plăcută prin munca ei. Îți vine să râzi, toată averea bunicii mele era 100 de lei [Suma reprezenta un salariu mediu] și tot neamul știa că baba a rămas cu 100 de lei. Moritz [fiul ei] trimitea copilul, „Du-te la baba să-ți dea 100 de lei!” Într-o bună zi s-a pierdut suta pe drum. Baba a rămas fără sută, iar el nu știe că n-ar fi dat-o înapoi. Atâta s-a plimbat suta până a dispărut.

Bunica a fost o evreică credincioasă. Mergea la sinagoga din cartier se îmbrăca în negru cu marama care se pune pe cap, era nelipsită. A avut o criză de astm s-a sufocat și a murit [în anii 1930]. Probabil și fericirea neîntâlnită, grijile copiilor, cu tanti Liza cu nenorocitul de nenea George, care i-a mâncat viața, mama cu copil în brațe, cine era să se însoare cu o femeie cu copil, Aurel că nu găsea serviciu, după ce s-a terminat cu [banca] Chrisoveloni și nenea Moritz cu croitoria lui amărâtă și cinci copii.

Sora cea mai mare a mamei, Matilda Pascal [născută Froim] era căsătorită, bărbatul ei a fost tinichigiu și s-a numit Mahel Pascal. A făcut patru copii: Blima, Frima, Ițic și Julieta. Matilda a murit de TBC, s-a îmbolnăvit în timpul războiului [primul război mondial] tot lucrând pentru răniți, pentru bolnavi. A fost înmormântată la 25 iulie 1923 în București, la cimitirul evreiesc Filantropia. [Unchiul] s-a recăsătorit, pe urmă a murit și el și a rămas a doua nevastă cu mașina de cusut, cu toată averea, cu trei șifoniere cu zestre pentru fete. Blima, nu știu cum, a ajuns la Târgoviște, vânzătoare.. S-a întors pe urmă la București s-a căsătorit cu un oarecare Itcovici care avea o vinărie pe [strada] 13 septembrie și a fost tâlhărit și înjunghiat. Frima Vintilă [născută Pascal] a fost manichiuristă. S-a îmbolnăvit de TBC și a murit în 1944. Are o fată, Florica Vintilă. Ițic Pascal a fugit de acasă, a dus o viață de vagabond și a murit bolnav de plămâni ca și mama lui. E înmormântat la [cimitirul] Giurgiului cu sora lui mai mare, e un mormânt comun. Cea mai mică Julieta Sabetay [născută Pascal], a fost dusă de către un unchi al meu, George Gherman, la un cămin de orfane a Comunității Evreilor vizavi de Hala Traian, până când s-a căsătorit cu un băiat din Craiova, Sabetay, al cărui frate a fost multă vreme președintele comunității evreilor din Craiova.

Moritz Froim, fratele mamei a avut cinci copii: Julieta, David, Zvi, Surica, Mariana. Julieta [născută Froim] a dus o viață foarte grea, bărbat-su a fost dezertor de pe front și a dus o viață cumplită, până s-a reangajat la armată. Am dat peste ea ca muncitoare la o fabrică de săpun de lângă Parcul Carol, era înapoiată rău de tot, vai de capul ei, era suferindă de inimă. E înmormântată la [cimitirul evreiesc] Giurgiului. David Froim a învățat și el croitorie de la taică-său ca să-l ajute, nu se mișca de lângă el. În Israel a făcut armata, a făcut primul război de independență și ne-a spus că aveau o armă la cinci-șase inși, de pe timpul lui Papură vodă. [Notă: foarte vechi, în stil ironic] Avea un bidon mare și lovea cu o bucată de fier și zdranga - zdranga, noaptea mergea la atac făcând zgomot și arabii credeau că vin tancurile. Așa au cucerit enclavele, te apucă râsul. A intrat ca magazioner la Telefoane, la Haifa, de unde s-a pensionat. A avut 3 copii, doi băieți și o fată. Moshe care se ocupă cu un maneaj, cu cai, are grijă de ei, ai unui bogătaș și vreo 2-3 cai ai lui pe care fac călărie copii. Ronel este necăsătorit, mereu învață câte ceva, nu știu din ce trăiește, stă cu maică-sa. Etti e profesoară de ebraică și lucrează la un ulpan [5](#), la rândul ei are și ea doi copii un băiat și o fetiță. Zvi a plecat în Israel copil, apoi a devenit un matrișer și mecanic și avea atelierul lui împreună cu doi ajutoari la Așkelon. În 1974 a venit să mă caute să mă duc la el acasă, tocmai își cumpărase o vilășoară. S-a prăpădit, de pe urma lui a rămas un băiat, lair, care este electronist. Surica s-a căsătorit cu un băiat pe care l-a cunoscut în drum spre Israel prin Italia. S-a împiedicat și a căzut într-o baltă și el a văzut-o și s-a dus s-o ridice. Era frumușică și s-au căsătorit, locuiau într-o casă proprie pe Carmiel la Haifa. A lucrat acolo ca vânzătoare și învățase croitoria, făcea reparații la un mare magazin din Haifa, magazin al armatei. În 1998 s-a prăpădit. Mariana, cea mai mică, a rămas aici în București. Nu i-au dat pașaport pungașii ăștia, a rămas mulți ani aici, s-a căsătorit, n-au avut copii. S-a îmbolnăvit de diabet, a fost casnică tot timpul, și s-a prăpădit acum mulți ani tot în Israel. Bărbatul ei mai trăiește încă.

Lisa Gherman [născută Froim] a avut la rândul ei doi copii, Isac și Iancu Gherman verii mei cu care am crescut. Amândoi au murit pe meleagurile rusești. Unchiul George Gherman, era un stâlp de cafea, om de nimic, informatorul Siguranței. El participat la înscenarea sinuciderii tatei, în care a crezut toată lumea.

Aurel Froim este fratele mamei, când s-a născut nu știu. Aurel era funcționar la banca Chrisoveloni, dar a încercat fel și fel de profesii, ca expeditor al unei gazete de pe [strada]Sărindar, s-a apucat să facă bomboane singur, a mers pe străzile capitalei însoțit de mine cu valize cu lădițe cu berete și șepci ca să scoată o pâine. Făcea drumul de la Calea Griviței-Gara de Nord să vândă șepci, a doua zi pe Calea Rahovei de la Tribunal până la Piața Alexandriei, a treia zi pe [Calea] Dudești, Bărăției, a patra zi pe [Calea] Dorobanți, [Șoseaua] Mihai Bravu și Obor. Așa făcea în fiecare săptămână, pe urmă o lua de la capăt. M-a lăsat fără pingele, fără ciorapi. Aveam 12 ani mai și căram și eu o cutie, care mi-a deplasat mușchiul de nu se mai vede acum plămânul stâng. A murit în 1933. Aurel a avut un singur copil, Bernard Froim. Avea o soție foarte frumoasă, casieră la un magazin pe Lipsani. Maică-sa recăsătorindu-se după mulți ani de văduvie, fiul ei și-a schimbat numele în Teodor Brateș, nu a mai fost Bernard. A avut serviciul la televiziune până s-a pensionat după revoluție. Nu am relații cu el, nici el cu mine.

De sora mamei cea mai micuță nu am ce să spun, că a murit în Moldova. N-apucase să se mărite, dacă avea 17-18 ani, spăla rufe în apa aia rece din Moldova pentru rude mai bogate și a murit.

Copilăria mea

Mama, Surica Marcus Leinweber [născută Froim] a venit la București cu sora ei Liza. A învățat să facă perii și bidinele, a practicat această profesie, a avut atelier propriu făcut de tatăl meu biologic pe care nu l-a putut ține și a vândut atelierul cu lucrători și lucrătoare și a ajuns să lucreze ea însăși în fostul ei atelier. Era structura și caracterul mamei așa, cert este că eu de la ea n-am simțit afectivitate și am jinduit-o. O vedeam la tanti Liza cum se juca și hârjonea cu copiii ei și eu îi invidiam, că ei au această bucurie a copilăriei pe care eu n-am trăit-o, n-am simțit-o. Mama a avut față de mine o purtare destul de corectă și firească, dar drăgălășenie, afecțiune de la ea, niciodată nu am simțit și asta m-a afectat, ca și faptul să fi aflat că sunt de fapt orfan și acasă nu e tatăl meu.

Mama s-a recăsătorit în 1924 și am fost înfiat și port numele unui om de ispravă, Fischer Leinweber sau cum i se spunea Friederich. A avut față de mine o purtare ireproșabilă și n-am simțit că mi-ar fi tată vitreg. Îmi amintesc când mama mi l-a prezentat ca "Uite a venit tata, a venit tata!" Aveam 2 ani jumătate. Niciodată nu s-a răstit la mine, nu m-a înjurat, nu m-a urecheat, nu mi-a dat nici o palmă. Din contră când imi băteam frații, copiii lui, el ieșea din casă și își căuta de treabă ca nu cumva să scape cumva o vorbă sau o palmă. Deci pot spune că m-a iubit, lucru pe care l-am simțit că este real când eu aveam vreo 16 ani. Eram într-o tabără de cercetași, la Bugaz [actualmente în Ucraina], unde se varsă Nistrul în Marea Neagră. Un coleg al meu de bancă de la școala industrială s-a înecat. S-a publicat în ziare, dar nu s-a spus numele și firește toată lumea a fost îngrijorată. Eu n-am scris părinților mei despre aceasta că sunt în viață fiind supărat pe ei - la cererea mea trebuiau să-mi trimită ei 100 de lei din banii lor, s-au dus și au luat din economiile mele la făcute la un văr al mamei - și atunci m-am supărat și nu le-am scris. Când am venit acasă din tabără, mama de bucurie a izbucnit în lacrimi că sunt în viață și m-a expediat în București pe strada Aurora, lângă sinagoga Malbim, era un atelier al unui perier, unde tatăl meu căruia îi port

numele, lucra. L-am găsit după amiaza pe un pat acolo unde se odihnea când m-a văzut a sărit și în lacrimi de bucurie, m-a îmbrățișat. Ce dovadă îmi mai trebuia mie să-mi dau seama că omul ăsta nobil mă iubește, un copil înfiat, rămas orfan, pe care l-a crescut, cu care s-a purtat frumos. Cum să nu-i porți o amintire și să continui să-i porți numele cu stimă?

Tata, cu cei doi frați și două surori, a avut un văr, tată-său a avut un frate la Storojineț, un geamgiu, făcea geamuri la rame de tablouri. A venit de tânăr de la Rădăuți, nu s-a mai întors înapoi decât la o nuntă la două nepoate gemene, aveam eu vreo 10 ani, cred că în 1930. Tata a murit în 1982.

Moritz Leinweber, fratele meu mijlociu, s-a născut în 1926, în București. El a făcut și el liceul. Când a venit timpul să-și câștige existența, i l-am dat unui coleg de-al meu de școală industrială care era un bun meseriaș ca să învețe instalația electrică și a reușit să învețe oleacă de meserie. Asta era înainte de război [al doilea război mondial]. Unde e acum Teatrul Național [Notă: Noua clădire a Teatrului Național București funcționează din 1973 aproape de Bulevardul Magheru, în centrul capitalei. Vechea clădire a teatrului s-a inaugurat în 1852 pe Calea Victoriei și a fost bombardată la 22 august 1944.], era un rând de magazine construite pe vremea aceea, la care el a făcut instalația electrică, el a stabilit câte circuite, tablouri, siguranțe, prize, etc. În doi ani a învățat meserie foarte multă. Dacă a venit războiul și nu s-au mai făcut construcții nu mai avea ce să lucreze și a învățat vopsitoria. S-a apucat de zugrăveală și vopsitorie. După aceea, cum era moda, a devenit și el activist pe linie de cadre și a sfârșit ca șef de secție financiară a sectorului 6. A luat Medalia Muncii. Moritz a murit de cancer de colon în 1992. Are doi copii: Liviu și Marius. Copiii lui sunt în Israel, Liviu a făcut ingineria agricolă și Marius a fost subinginer în același domeniu. Liviu e la Haifa, are la rândul lui o fetiță. Marius stă la Tel Aviv, are și el o fetiță.

Osias Leinweber, fratele mai mic, s-a născut în 1932, 1 martie, în București. A fost mărtisorul nostru. [Notă : 1 martie marchează simbolic începutul primăverii și este sărbătorit prin oferirea unor flori sau mici cadouri celor dragi.] Osias n-a făcut liceul. El a luat-o pe linia orchestrei, era percutist după ureche. El a intrat la Adesgo [Fabrică românească de ciorapi, care încă mai există] să învețe o meserie să mănânce o pâine și acolo a intrat în orchestra fabricii, și mergea la nunți, botezuri, până a plecat de la Adesgo și s-a angajat la o întreprindere de alimentație publică. A cântat la un restaurant din Ferentari, de acolo a cântat la [restaurantul] „Dunărea”, la [restaurantul] „Pescăruș”, a cântat și pe terasa de la Herăstrău [restaurantul "Monte Carlo "], până când l-a angajat la Teatrul Ion Vasilescu. Pe urmă a fost în turneu în Israel, în Rusia, în Polonia, pe urmă a venit și a cântat la [Teatrul] „Savoy” și a băgat acte fără să știm și a plecat în Israel [în anii 1970]. A stat puțin acolo și a plecat în Germania unde a practicat un timp meseria și [unde] stă de 30 de ani. A cântat cu Gaston Marin, pianistul, la o stațiune balneoclimaterică [în Germania], cu alți țigani lăutari, unii au rămas pe acolo, alții s-au mai întors, până când s-a lăsat că nu mai era de umblat de colo până colo. Avea un nume artistic când a intrat în prima orchestră de artiști, un evreu cernăuțean a zis că o să-i spună Fredy, și a rămas cu numele de Fredy, în lumea lui artistică și de muzicanți. Pe soția lui, o creștină, o cheamă Emilia. Și acum arată foarte bine la cei 77-78 de ani, e mai mare cu vreo 7 ani ca fratele meu. Au avut un bistro, care a dat faliment în 1991, nu mai avea vad comercial. El s-a pensionat și a găsit de lucru ca recepționar la un hotel. Acum este un fel de bodyguard la niște magazine. Și ea care era croitorească, bună desenatoare și care era angajată la un magazin mare, s-a pensionat și a ieșit cu o pensie din care se descurcă greu. În prezent lucrează pentru clubul comunității evreiești din Frankfurt și este foarte apreciată.

Mă numesc Leinweber Arnold, născut în 12 august 1920, sub numele de Marcus, rămas orfan la 8 luni. Mama s-a recăsătorit și am fost înfiat. Plecam de acasă de mic copil [de la doi-trei ani], așa am cunoscut cartierul. Mama mă înclua în casă și pleca să lucreze, bunica pleca la cucoane să facă treabă, așa că mă plictiseam. Cât puteai să stai închis în casă? Ieșeam pe geam. Mă urcam pe un scăunel pe masă, [care] era la marginea geamului. Deschideam cu forăibărul, pământul era aproape de geam pentru că era casa ceva mai joasă și n-a fost o problemă să cobor în curte. Mergeam vis-a-vis pe maidan și mă întorceam seara acasă cu capul plin de scaieți până când o vecină din curte a băgat mașina [de tuns] și m-a lăsat fără bucle. O dată am sărit pe geam și am traversat strada Triumfului, strada Moruzzi și am ieșit la strada Nerva Traian. Am traversat încă o străduță în spatele fabricii de pască, lângă ea era biserica Dobroteasa care există și acum. Deci am plecat de unde am locuit, colț Foișorului cu Triumfului, am parcurs drumul ăsta destul de lung, de aproape 7-800 de metri, în picioarele goale, în cămășuță și am urcat undeva, un etaj sau două, pe niște trepte de lemn că am auzit că baba, bunica, și cu mama s-au dus la tanti Matilda [sora mamei]. Matilda murise săraca de TBC. S-a îmbolnăvit în timpul războiului tot lucrând pentru răniți, pentru bolnavi. A fost înmormântată la 25 iulie 1923 [Arnold Leinweber avea 3 ani]. Eu am cunoscut zona unde stătea că m-au dus fetele, verișoarele mai măricele și atunci eu am cunoscut cartierul Foișorului

Casa copilăriei de la 8 ani în sus până m-am căsătorit a fost în [cartierul] Apărătorii Patriei. A avut farmecul ei pentru că atunci când ne-am mutat, casa era în construcție și am asistat cum se construiește. Casa avea deja stâlpii puși în pământ, arși la foc să nu putrezească și înfiți în pământ la distanțe egale, cu șipci bătute pe ele, șipci între care s-au pus mănunchiuri de pamânt amestecat cu paie și bălegar de cal luat de pe șosea și strâns de mine cu găleata. Treceau sute de căruțe din Berceni și alte sate cu legume și fructe spre Piața Națiunii, Piața Mare cum îi spunea atuncea. Am asistat cum se face o casă, acoperișul era făcut în grabă, pentru că era construită fără autorizație. Dacă te prindeau jandarmii te opreau, dar dacă avea deja acoperiș te lăseau în pace și atunci se puneau stâlpii în grabă, se făcea acoperișul și se făceau pereții de paiantă. Pe acești pereți de paiantă se bătea după aceea trestie și peste ea se arunca tencuială și se văruia. În general toate casele au rămas cu pământ pe jos.

Bunica și-a adus aminte de copilăria ei și una din camere a uns-o ea cu pământ galben cu bălegar, ca să țină pământul să nu se facă praf și avea un miros deosebit. Cele mai frumoase clipe trăite în casă au fost când eu mă băgam sub pat. Era un pat de fier destul de înalt ca să pătrund sub el cu o jumate de pâine neagră lângă mine și cu orice fel de carte de citit, și bătea de la fereastră pe sub jaluzeaua puțin îndoită raza de lumină necesară ca eu să citesc. Am citit tot ce mi-a căzut în mână, povești cu Feți Frumoși, drame, acțiuni, teatrale, proză, dar fără poezii. Erau cărți împrumutate și căpătate, niciodată n-am cumpărat o carte în viața mea, eu am citit numai cărți din bibliotecă. Aceste cărți m-au ajutat să-mi formeze limbajul, să-mi creez o noțiune despre viață, să-mi șlefuiesc comportamentul față de oameni și societate, să discern binele de rău, într-un cuvânt am devenit un modest autodidact.

Școala am început-o în București la Școala Malbim, unde în prezent se găsește Asistența Federației noastre, după care mi-am continuat cursurile în cartierul Apărătorii Patriei [la periferia capitalei]. Era un cartier în care au trăit și au conviețuit în mod pașnic cu toate etniile vreo 40-50 de familii de evrei. Niște vecini de-ai noștri, evrei veniți din Transilvania pentru o viață mai bună, neavând cu ce să se încălzească în 1928-1929, înghețau de frig în casă. Aveau o fetiță mică, și veneau la

noi să se încălzească. Nu găseau de lucru și trebuiau să stea în casă din cauza frigului. Și dacă noi beam un ceai sau ceva, nu putea mama să nu le dea și lor și așa au trecut iarna la noi în casă, timp în care bărbatul s-a ocupat de mine la matematică. El era un fost contabil de depozit de chereștea și un bun matematician. Eu care la clasa I-a primară mă ascundeam sub bancă să nu mă vadă profesorul de matematică, am prins tainele matematicii atâcât putea un copil de 8 ani să rețină, de la adunat 1 plus 1, până la regula de trei simplă și calculul dobânzii. Toate erau notate de el într-un carnețel, am rămas fără carnețel și din memorie s-au mai dus. La școala simțindu-mă pregătit, profesorul Mihail Rangu, un om deosebit, m-a pus la tablă să fac unu plus unu dedesubt și tras linie egal doi, să vadă copiii cum trebuie scris la matematică în caiet din clipa în care știm să adunăm. Nu s-a mai scris pe orizontală ci pe verticală, eu am demonstrat la tablă cum se face o împărțire, învățasem de la acest contabil că scăderea se face prin adunare și făceam în felul ăsta direct proba scăderii. Materiile erau egale pentru mine. Aveam datoria să citeșc, citeam bine, pentru că citeam înainte de școală, scriam relativ frumos, nu ca acum când de multe ori scriu și nu înțeleg ce am scris. Așa au trecut anii de școală primară, bucurându-mă de premiul I în fiecare clasă.

Înțeleg idiș, dar nu literar. Tata care m-a crescut nu știa să vorbească corect [românește], încurca femininul cu masculinul, pluralul cu singularul, te durea capul, că el era din Bucovina și știa nemțește, de la nemțește a trecut ușor la idiș, și a vorbit cu bunica și cu mama, dar eu le răspundeam în românește întotdeauna. Eu care intrând în clasa a I-a primară știam să citeșc ebraică cu vocalele vechi [a învățat cu un învățător evreu bătrân, pe care îl numea Rebe, înainte de școală și apoi la școala primară evreiască] și spuneam „*Burich ata Adoinoi Eloheinu Meilăh Uloilom*”, la școală [evreiască] am învățat „*Baruh ata Adonai Eloheinu Melah haOlam*”, deci limba a căpătat o altă cursivitate, altă tonalitate, mai înălțătoare prin schimbarea denumirii vocalei și folosirii în sensul „*Baruch ata Adonai*” în loc de „*Burich ata Adoinoi*”. Deci eu care am citit și într-un fel și în celălalt, astăzi cu greu identific alef și lametul din alfabetul israelian. Nu mai știu să citeșc și la aceasta a contribuit faptul că în general noi toți evreii am învățat [la școala elementară evreiască] ce să citim și când să citim, dar n-avem habar ce citim. Abia după ce am fost prima oară în Israel [în 1974] am simțit nevoia să mă exprim în idiș, măcar câteva cuvinte și acum mă pot exprima cu niște fraze mai uzuale în anumite împrejurări dar conversație în nici un caz nu pot să fac. Și soția mea a auzit idiș în casă la părinții ei și înțelegea dar nu vorbea, dar mai scăpam câteva cuvinte să n-audă fii-meă. [Sunt] câteva cuvinte specifice care nu au charm în limba română.

Când m-am apucat eu în liceu eram prea bătrân [după al doilea război mondial], și m-am luptat și cu franceza și cu latina și cu rusa, am învățat pentru examen, și la 40 de ani am luat examenul de bacalaureat la școala „*Zoia Kosmodemianskaia*” [Notă: nume dat după 1947 Școlii centrale de fete, pentru a onora memoria unei eroine adolescente sovietice moartă pentru cauza comunistă].

Părinții țineau sărbătorile, mama aprindea vinerea lumânările, dar nu erau habotnici. Erau nelipsiți de la sărbători dar nu atât de religioși ca să meargă zilnic la sinagogă, pentru că mergeau la servicii. Aveam sinagoga în cartier, n-avea nume, era sinagoga din Apărătorii Patriei. Dimineața nu se puteau ține rugăciuni în cartier pentru că soții plecau la muncă iar atâți câți mai rămâneau nu erau de ajuns ca să se facă rugăciunea, iar seara nici atât, dar sărbătorile erau respectate cu considerația cuvenită momentelor din istorie amintite: Yom Kippur, Sucot, ș.a.m.d. Era o plăcere să vezi sucaurile în cartier la ovreii noștri, care mai de care mai frumoasă și mai elegantă. Când era Purim era o adevărată bucurie să-ți vină mascații în casă și să nu ghicești cine sunt, să vină, să

bea, să-ți mănânce prăjiturile și să-ți dea cu tifla că n-ai ghicit cine este. Era o adevărată plăcere și bucurie pentru noi copii în vremea aceea și asta a ținut până când cartierul s-a demolat, au plecat în alia și n-au mai existat evrei în cartier.

Eu personal nu am o sărbătoare preferată. Pentru mine sărbătorile evreiești sunt sărbători istorice, sunt sărbători ale bucuriei, ale unor evenimente legate de agricultură, de viața antică a evreilor, n-au nimic de fapt religios în ele. Faptul că de Yom Kippur, oamenii se roagă la Dumnezeu pentru iertarea păcatelor, pentru împăcarea între oameni care au greșit, are un caracter deosebit uman. Eu n-am fost niciodată religios, după bar mițva mi-am făcut datoria ca orice copil de evreu, munca de zi cu zi, serviciul a împiedicat contactul cu litera ebraică. Când mergeam cu tata la Roș Hashana, la Yom Kippur, la șil și mi-a pus talitul pe umăr și am citit din seider o luam ba înainte, ba rămâneam în urmă că nu știa pe unde sunt. Și m-a enervat că mă simțeam ca vițelul la poarta nouă și toate astea m-au făcut să uit și ce-am citit. Asta nu înseamnă că dacă nu prea merg decât rar la sinagogă în împrejurări festive, nu mă simt un bun evreu. Merg la templu [Templu Coral], căci în cartierul meu nu mai există sinagogă. Erau cu zecile în trecut, fiecare stradă avea câte o sinagogă, fiecare breaslă avea sinagogă, de tâmplari, de cizmari, tinichigii, câte meserii au fost. Fiecare meserie avea mândria ei să aibă sinagogă ei ceea ce era foarte frumos .

Am copilărit în București, în cartierul Vitan, strada Foișorului unde m-am născut, unde am gustat jocurile copilăriei acelei vârste. Copil fiind ieșeam pe geam că mama era la atelier, să își câștige existența, și cunoșteam foarte bine cartierul. Cartierul [Dudești] în care am locuit era un cartier de oameni modești, oameni muncitori și în care viața se desfășura în mod pașnic. Evenimente deosebite erau acelea în care erau ploii torențiale și apa curgea de la Vitan pe strada Foișorului pe undeva pe lângă un deal al Foișorului, apa curgea după aceea la vale spre Dâmbovița. Retragerea apelor pluviale de pe stradă erau bucuria copiilor pentru că căutând în rigola străzii aveam să găsim fel de fel de minuni pentru noi copiii, bile din sticlă, bile din oțel, nasturi, bani găuriți din vremea regelui Carol [I], bani buni din timpul domniei regelui Ferdinand [I]. Cu bănuții ne cumpăram o jumătate de rahat, care era 50 de bani sau un rahat întreg care costa 1 leu, un dulce care era vândut de olteni veniți la București să-și câștige existența. Și vânzând acest rahat, cu apă rece bineînțeles, purtată într-o doniță. Apa era a unor izvoare care se scurgeau în Dâmbovița și la care se ajungea pe niște trepte.

În afara acestor bunătăți ale copilăriei, mai ne bucuram dacă aveam bani, dacă nu jinduam și ne uitam la acei albanezi sau turci care treceau strigând "*Bragă rece, bragă rece !,,,*" și în spate [aveau] un dispozitiv, un fel de tulumbă, el se apleca și umplea paharul. Sau trecea alt gen de negustor albanez și care la rândul lui striga marfa pe care o vindea, erau niște ardei verzi și roșii pe băț sau niște cocoșei roșii pe băț [Notă: acadele]. Care copil avea bani cumpăra și își lingea bunătatea iar ceilalți firește jinduiău. Restul comerțului era la rândul lui pitoresc, pentru că dimineața veneau oltenii din actuala Piața Națiunii cu coșuri încărcate cu legume și fructe și lăsau pe datorie, datorie care era trecută cu creta pe tocul ușii, unde nimeni n-ar fi îndrăznit să șteargă niciodată. Spuneau „*Lasă cucoană, o să-mi dai când o să ai bani!*”, că lumea era săracă și n-avea de unde să cumpere. Aceeași însemnare cu tibișirul [Notă: creta] o făcea și lăptăreasa, ea făcea o linie, două, patru, a cincea traversa acestei linii cu o dungă, iar cinci reprezentau cinci litri de lapte. Mai venea după amiază olteanul care vindea pește tot pe datorie, iaurgiul. Făcea un iaurt de excepție, numai când tăia cu paleta porția de iaurt îți lăsa gura apă.

Cum pe vremurile acelea curentul electric încă nu se introdusese în casele oamenilor și nu existau fiare de călcat electrice ci numai cei cu cărbuni, aceștia trebuiau cumpărați de la cei care treceau pe stradă și strigau „Chiop, chiop, cărbunarul!” Lumea ieșea și cumpăra acești cărbuni, ca și apa necesară existenței, care era adusă cu sacalele și vândută cu găleata. Era adusă de pe Calea Dudești, din fața actualei clădiri a Poștei [Vitan], în jurul căreia se adunau sacalele [Notă: butoi pe un cadru de două sau patru roți]. În jurul acestui centru de apă trecea primul tramvai electric nr. 19, în Calea Dudești, în capul străzii Vitan, și de unde pleca spre centru. Străbătea Calea Dudești, Calea Văcărești, bulevardul Brătianu pe vremea aceea și ajungea în bulevardul 1 Mai, la podul Chibrit. Astea sunt modestele mele amintiri din acele vremuri. Erau întreceri cu zmeul, între cei mai mari, se puneau lame la gura zmeului ca să taie sfoara adversarului. Se împărțeau copiii în tabere, care cu care ținea, exista admirație pentru aceștia. Noi cei mici, ne mai jucam, ba cu pocnitori făcute cu pământ, ba cu sfârleaza, era o plăcere. Erau sfârleze de diferite culori și când se roteau, imitau luminile curcubeului. Mai ne jucam cu cercul, împingeam cercurile de fier și înconjuram mahalaua pe trotuarele asfaltate la acea vreme, erau bucuriile copilăriei. Cea mai mare bucurie era aceea când o dată bunica [maternă] m-a luat și m-a dus, în Calea Victoriei, la magazinul LaFayette, astăzi magazinul Victoria, ca să mă bucur de conținutul unei vitrine. Era acolo Moș Crăciun, un brăduț, un trenuleț care se învârtea în continuu, o păpușă, o mașinuță, iar eu copil eram fericit să văd acest lucru. Dar cum arătau jucăriile, cum se foloseau acestea n-am apucat niciodată, nici măcar o minge de cârpă n-am avut. Jocul meu au fost cu pocnitorile, cercul, arșicele, jocul cu bile, aceasta a fost parte din copilăria mea.

În cartierul Apărătorii Patriei erau foarte multe familii de evrei, peste 60 de familii, și s-a simțit nevoia unui om de cult. Cartierul a luat ființă la marginea capitalei, pe un teren parcelat, în anul 1927. Nu era pavat, nu avea lumină electrică, canalizare sau apă potabilă. Ici, colo se afla un puț cu care se scotea apa de la 25 de metri adâncime. Nu aveam posibilități să aducem din afară un om și un dogar din cartier, pe nume Rotstein, cu o spuză de copii, și care cunoștea bine elementele de cult, a fost deserventul nostru. De sărbători, însă, trebuia să aducem neapărat un haham, să ne taie păsările, dar cum și aceasta costa destul de mult, domnul Rotstein a făcut o școală de hahami, probabil la comunitate. A fost autorizat s-o facă și el a fost și deserventul nostru de cult și hahamul cartierului nostru și tot el a continuat să învețe pe copii să scrie și să citească limba ebraică. Problema se punea, unde să ținem rugăciunile, că nu aveam sinagogă și atunci s-a înființat un comitet cetățenesc de evrei, care s-a ocupat de problema cultului, dar se puneau problema unei clădiri unde să încăpem, că eram foarte mulți. Și am organizat fel de fel de baluri din ale căror fonduri să putem face această clădire în care să facem și grădinița pentru copii. Același lucru l-a făcut și comitetul de români din cartier, că era mai numeros. Evreii mergeau la balurile românilor, românii umpleau sala evreilor. Cât se realiza la astfel de baluri nu știu, eram copil. Președintele comitetului nostru, marochinerul Șaraga, care avea un mic magazin pe strada Regală, și avocatul Stoica, [președintele comitetului românesc], singurul cu casă de cărămidă din cartier, s-au înțeles să facă totul împreună. De fiecare dată banii s-au strâns la oală și s-au făcut în cartier o școală cu două săli de clasă, că n-aveam școală în cartier, biserica cartierului care există, apoi sinagoga [nu avea nume, era numită sinagoga din Apărătorii Patriei] în care a funcționat și grădinița pentru toți copiii cartierului. La deschiderea grădiniței a participat prefectul poliției capitalei, generalul Marinescu.

În timpul legilor rasiale nu s-a schimbat nici un fel de relație, aceeași amicitie, aceeași înțelegere între oameni, cauza a fost sărăcia, că fiecare pleca la oraș sau venea în cartier și își practica

profesia din care cu greu scotea cele necesare traiului. Cartierul nostru, în afară de avocatul Stoica de marochinerul Șaraga și un funcționar de la magazinul Pop & Bunescu, actualmente [magazinul] București, n-a avut intelectuali, toți erau meseriași, toți erau oameni care duceau traiul de azi pe mâine și nu mai era timp de manifestări șovine, antisemite. La noi în cartier au fost și unguri și nemți și țigani, de evrei nu discut, că am fost destui, români au fost majoritatea.

Până am terminat școala, am bătut câmpul. Nu am jucat fotbal niciodată, că nu mi-a plăcut, dar eu am jucat jocurile vârstei, bile, arșice, capra, Cal de prinț și de împărat. Se aruncau bilele în gaură, dacă erau toate în gaură erai împărat dacă erau numai cinci erai prinț, dacă erau patru în gaură erai cal de împărat și eu îmi călăream calul, iar cel care băga numai trei era cal de prinț și îl călărea prințul, iar al cincilea băiat, dădea cu bilele și în funcție de rezultat regele și cu prințul aveau emoții să nu-i schimbe, iar caii abia așteptau să fie schimbați. Și asta era jocul. Mai ales îmi plăcea țurca. Era o bucată de lemn pătrată, pe care scria o anumită cifră și o puneai la o margine de linie și o băteai și cădea țurca și ce cifră aveai aicea, luai țurca o băteai și ajungeai la distanțe tot mai mari și cu asta câștigai terenul sau pierdeai. Astea erau jocurile copilăriei în școală. Iar fetele jucau șotron, mingea sau sărea coarda. Astea erau jocurile nevinovate ale copilăriei noastre.

Locuind în cartierul Apărătorii Patriei, am plecat pe șoseaua Berceni unde treceau caravane întregi de căruțe cu legume și fructe și cu pepeni. Bineînțeles că noi, copiii, ne țineam după ei strigând: „Nu ne dai și nouă o roșie, un ardei? Să-ți trăiască caii! Nu ne dai, nene și nouă un pepene? Să-ți trăiască caii! Să ai vânzare bună la piață!” Și oamenii buni la suflet ne dădeau ardei, vinete, roșii, pepeni. Roșiile și pepenii se mâncau acolo pe șanț, că șoseaua era mai înaltă decât terenul și erau tufișuri pe marginea șanțului era adunată de fiecare parte lui, nu mai mergeam la prânz acasă. Prima dată [când] am venit cu toate în cămașă, mama a rămas speriată și uimită: „Ce-i cu tine?”, gata să mă ia la bătaie, „Cum te-ai dus să ceri?-Păi dacă toți copiii au cerut, am cerut și eu!”. Asta a fost o parte din distracție. Un prieten mă bătea și tot am mâncat bătaie de la el, că era mai voinic, era băiatul unui tâmplar, Wasserman, care a plecat din cartier undeva în lume, nu știu unde a ajuns, pe care nu pot să-l uit și mai avea el un vecin. Era nepotul unui tinichigiu, care s-a lăsat de meserie, și s-a făcut cârciumar acolo pe șoseaua Berceni, unde vindea și el ce putea acolo, vin și rachiu, și și-a crescut astfel cele două fete.

Aveam nouă ani și jumătate când o asociație evreiască, „Loja Lumina”, a adunat copii evrei săraci la Liceul Cultura 6, de pe strada Zborului. Acolo m-a văzut o comisie de doctori și am plecat la Poiana Țapului în vacanță. M-am trezit cu tanti Liza: „A, Surica, toți copiii au plecat în colonie la Poiana Țapului! Repede, să-l trimiți și pe el!” Mi-a dat bilet de tren și m-a dus mama în gară și m-a dat în primire cucoanei care mergea acolo și i-a promis să mă ducă și pe mine la colonie. Am văzut munții [Munții Carpați] prima dată la nouă ani și jumătate, de care m-am îndrăgostit. Și am nimerit în această casă unde a fost colonia și pe copilul directorului de la școala Moria. Și de aici rivalitate, s-au atașat copii de mine. Aveam bradul meu, destul de înalt și sus făceau crăcile așa o curbă, tocmai bine să te instalezi cu popoul în el și mă legănam în el. Și ca să scap de ei mă urcam în brad și de acolo spuneam tot ce vroiam. A fost o lună de zile foarte frumoasă. Am trăit măreția unei clipe fantastice în urma unei ploii, peste drum de calea ferată era Zamora, și acolo a căzut într-o poiană un picior de curcubeu. Această imagine m-a urmărit toată viața, era fantastic, uriaș, imens pe două benzi. Am scris o poezie despre asta, anul trecut: „Poiana Țapului, Zamora, cu munți falnici și cu brazii,/ M-a oprit cumva la sine/Într-o clipă de amiază/ Prahova curgea alene, purtând murmur de izvoare,/ Țigla pe acoperișuri fermeca cu a lor culoare,/ În pădure, Urlătoarea, o

cascadă tumultoasă/ Cobora și ea la vale, rece, proaspătă, voioasă [...] Când a încetat și ploaia și s-a înseninat cu greu/ S-a ivit chiar spre Zamora, un picior de curcubeu”.

La 16 ani când am fost trimis de școală la mare [Marea Neagră] și în anul următor, iar a treia oară fiindcă făcusem treabă bună ca șef de grupă din școală ne-a chemat comandantul taberei, doctorul orelist Dumitrescu. Am văzut marea unde se varsă Nistrul [actualmente teritoriu ucrainean]. Apa de acolo era mai limpede decât cea de la izvor și plaja este atât de lată, cu dune de nisip pur și simplu, în care piciorul se afunda. Când trebuia să ne întoarcem în tabără la masă, după ce ne zbenguiam, nu puteam să mergem, alergam de nebuni să ajungem pe pământ, nisipul fiind fierbinte. Și mai era ceva drăguț acolo, erau niște moluște tare micuțe în mare, care aruncate pe mal mureau. Seara mergeam pe mal și găseam lumini fosforescente, marea era plină de steluțe minuscule. Pălăria cercetășească avea un fel de crin pe ea ca o liră și o aranjam cu acești răcușori micuți și se vedea în întuneric pălăria luminată. Cercetășia mi-a plăcut foarte mult. Am dormit în corturi. Cortul era băgat în nisip ca să nu zboare, era legat cu sfori de țărugi, foile erau băgate în nisip ca să nu îl ia curenții. La mare creșteau ierburi destul de înalte, pe care noi le-am tăiat și am făcut așternut din ele. Pe ele am pus foaia de cort, pernele le-am umplut tot cu iarbă și asta a fost dormitorul nostru. Eu am stat cu ceilalți doi colegi ai mei, care erau comandanți de grupă într-un cort de trei persoane, alții erau în cort de 6, de 8 de 10. Ne jucam cu o cărămidă aruncată în apă, cine o găsea avea dreptul s-o arunce mai departe și ceilalți s-o caute. Într-un asemenea joc, ceilalți s-au plictisit, iar eu am continuat să mă joc de unul singur și curenții m-au purtat către Nistru. Curenții erau tot mai puternici și adâncimea tot mai mare și oboseam tot înotând spre mal fără să pot ieși din curent. Și în clipa aia de disperare, în prag de moarte, mi-am adus aminte că la un foc de tabără, unul din băieți, unul Tache, zicea „*La fundul apei nu prea mai sunt curenții!*” Atunci m-am aruncat spre fund și am început să înot. Ieșeam afară să trag aer, iar mă aruncam în adânc și după o veșnicie am ajuns la mal la plajă și am stat nu știu cât acolo până mi-am revenit. În anul următor știam să înot, matur fiind am făcut curse de kilometri. Ultima am făcut-o înainte de m-am pensionat cu vreo doi ani [1978], la Neptun. De atunci n-am mai văzut marea. Asta e că mi-a plăcut natura foarte mult, mi-e dor de ea și o jinduiesc, n-aș putea spune că nu pot face față unor cheltuieli, nu ne mai țin picioarele și inima, să inspirăm aerul asta nociv.

Am avut multe ocupații. Orice am reușit să fac dacă mi s-a arătat. În casă eu i-am ajutat pe părinți să facă bidinele, pe care le duceam la ambulanți. Plecam la servicii mă întorceam de la servicii luam comanda de la ambulanți, seara, noaptea le confecționam. În 15 martie 1933, când aveam 12 ani și jumătate, am stat 3 luni să învăț profesia de zincograf. Zincografia se împarte în mai multe secții. Adică să înțelegi dumneata, fotografia o face reporterul, se ia fotografia se pune pe un geam, se reflectă lumina și se transcrie poza pe geam unde-i negru devine alb și unde-i alb devine negru. Se ia apoi geamul și se duce la altă secție de copiat, geamul se aplică pe o placă de zinc sub lumină, unde este negru devine alb pe zinc și unde este alb devine negru. Se ia clișeul și se bagă în niște băi de apă tare, 3-4 băi. Iosif Berman [Notă: (1891-1941): fotograf evreu celebru în epoca interbelică pentru reportajele sale. Era supranumit „omul cu o mie de ochi”. A colaborat în perioada 1920-1930 la ziarul „Adevărul”, la revista „Realitatea ilustrată”, etc. A fost corespondent la „Berliner Tageblatt”, „London Express” și „New York Times”.] era însoțit de alți doi ucenici de-ai lui oameni maturi, Cioc și Matei pe care i-am cunoscut în perioada când eu începusem meseria de zincograf. Când intrau în zincografie venind de pe teren, treceau prin atelier, ieșeau la o scară prin dos, că n-avea lift, și se duceau în laboratorul lor unde dezvoltau fotografiile și le aduceau în zincografie. Era foarte iubit de oameni, și odată m-a fotografiat în fața barului „Zig-Zag”, pe

[strada] Matei Millo, în spatele [terasei] Oteleleşanului, unde acum sunt Telefoanele [Notă: Palatul Telefoanelor, pe Calea Victoriei]. Nu știu ce a fost pe acolo și eu m-am suit pe gard să casc gura și el a prins o poză a momentului și am apărut și eu în ziar, în 1936-37 cam așa ceva, că în 1938 ziarul a fost suspendat. La „Adevărul” și „Dimineața”, la ziar, am stat 6 ani jumătate [1933-1939].

Apoi am lucrat la o fabrică de corpuri de iluminat [1939-1940] și am făcut montajul corpurilor, am făcut lăcătușerie, am șlefuit garniturile elementelor de bronz să aibă un colorit deschis, am lucrat la druckbanc. Druckbanc-ul era un fel de strung pe care se modela tabla prin apăsare cu un druck, o bară de metal, tabla aluneca în fața mânerului și acesta apăsa și uns cu slănină ca să alunece druckul, eu trebuia să aplec această tablă și să o aduc la forma modelului. Aceste piese erau utile pentru alcătuirea unui corp de iluminat, fie că era pentru acoperit legăturile de la plafon dintre lampă și corpul lămpii, fie erau acele piese pe care se sprijinea abajurul, inclusiv elementele ornamentale din tablă care se uneau să facă frumoasă linia tijei în mijlocul lămpii.

Al Doilea Război Mondial

În anul 1940, locuiam cu părinții. În noaptea de 8 octombrie am fost treziți din somn de șeful de post al jandarmeriei din cartier, însoțit de cinci indivizi dintre care unul purta cămașă verde [Notă: era legionar] 7. După ce au scotocit prin toată casa, sperînd pe frații mei mai mici, sub pretext că vor să găsească material subversiv, au plecat luând cu ei pe tata. Am trăit atunci o noapte înspăimântătoare. Spre ziuă, șeful postului, s-a întors cu alți legionari și ne-a dus la post pe mine și pe mama. Pe atunci eu aveam 20 de ani și mama 42 de ani. Am fost duși de la post la circa de poliție 27, situată pe strada Pieptănari, în fața cimitirului Bellu [Notă: cimitir foarte vechi din București, unde sunt înmormântate multe personalități]. Acolo l-am găsit pe tata, pe domnul Goldstein, pe domnul Rozentzveig, ambii oarecum vecini cu noi. Cei prezenți la secție se distrau pălmuindu-ne, iar pe tata l-au pus să ștergă urina din WC cu o batistă. Spre amiază, toți am fost duși la Prefectura poliției capitalei, unde am fost separați de mama. Pe noi, cei 4 evrei din cartier, ne-au dus la subsol. În acest subsol, tata a fost bătut sistematic, mai întâi la palme cu bastonul de cauciuc, apoi la tălpi până i s-au umflat. Ca să se desumfle l-au pus să danseze până s-a prăbușit. Apoi au continuat bătăile cu unicul scop de a divulga pe comuniștii pe care îi cunoaște. Au urmat la rând toți ceilalți. Spre seară, după încheierea maltratărilor am fost duși la etajul II al Prefecturii, unde am găsit-o pe mama și numeroși oameni, care erau siliți să stea cu fața la perete cu mâinile ridicate. În tot timpul acela se aduceau oameni culeși de pe stradă de legionari. Nemâncași, nebăuți, nedormiți și fără posibilitatea efectuării nevoilor, am stat în acea încăpere până târziu noaptea, când am primit vizita unui colonel din armată. Acesta ne-a chestionat pe fiecare cum ne cheamă, de unde am fost luați și ce știm despre ridicarea și maltratarea noastră. La scurt timp după plecarea sa un comisar a venit și ne-a cerut să plecăm acasă.

Anul 1941, odată cu declanșarea războiului antisovietic, în luna iunie, aviația acestora a bombardat capitala. Bombele au căzut e strada Justiției, în apropiere de strada 11 Iunie, chiar sub dealul Mitropoliei, pe o casă din cartierul nostru [la periferia capitalei] și o aripă a spitalului numărul 9, de boli nervoase. Dacă au existat zvonuri sau suspiciuni asupra evreilor nu știu, dar cert este că la data de 22 iulie 1941 [Notă: Conform ordinului nr.4.599/1941 al Ministerului Afacerilor Interne], au fost adunați [de jandarmerie] toți evreii din cartier. Am fost obligați să [stăm] în curtea și incinta sinagogii noastre, toți [bărbații] ce împlinisem 18 ani până la vârsta cea mai înaintată [Notă: termenul este folosit cu sensul de perimetru în care au fost forțați să locuiască sub paza jandarmilor și pe care nu puteau să-l parasească, nu cu sensul de lagar de concentrare și

exterminare]. În două-trei zile s-au adăugat lotului nostru alți câțiva bărbați de pe șoseaua Giurgiului, [cartierul] Progresul, șoseaua Pieptănari, șoseaua Colentina, din Bucureștii Noi și din cartierul Traian, de pe șoseaua Olteniței. Aici am fost reținuți, peste 60 de oameni, timp cinci săptămâni sub pază de jandarmi. Singurul acces permis a fost al membrilor de familie. Nimeni nu s-a interesat de noi din partea comunității sau Centralei Evreilor. Am văzut cu ochii și am trăit fenomenul foamei al celor la care nu mai aveau ce să li se aducă de acasă de către soții sau mame. La clipele în care cineva împărțea ce i s-a adus de acasă cu celălalt vecin sau prieten, dar și clipele în care trebuia să te ascunzi când mâncai ceva ca să nu te vadă celălalt. Dar situația noastră s-a îmbunătățit datorită unui fost locatar [evreu] din acest cartier, pe nume Ascher care prin posibilități proprii a reușit să ne aducă hrană în fiecare zi. Când defunctul Asher, Dumnezeu să-i odihnească osemintele și sufletul, ne-a adus hrana necesară moralul ne-a crescut, umilințele au dispărut și am dus viața acolo sub pază de jandarmi. Fiind poate singurul supraviețuitor, încerc să îmi amintesc numele și profesia celor din lagăr, diferite ipostaze ale acelor timpuri.

După 5 săptămâni, la sfârșitul lunii august, printr-o hotărâre statală [Notă: Conform ordinului nr.31200/1941 al Marelui Stat Major] s-a dispus eliberarea noastră din lagăr și puși la dispoziția Centrului de recrutare care ne-a trimis la diferite detașamente, a început munca obligatorie. Primul detașament în care eu am nimerit a fost cel de la Poligonul București, unde s-a lucrat la anumite șanțuri pentru a înlesni instruirea armatei la acest poligon de tragere. Am făcut tot ce mi-a stat la îndemână, am vopsit paturile la spitalul Cantacuzino de la Piața Gemeni, care a fost de fapt un dispensar al salariaților, se numea „Albert Thomas„. Am făcut saltele, peste 1000 de saltele, la Consiliul de patronaj. M-a învățat la început să umplu salteaua cu paie, să poată să coase buretele pe margini, am devenit eu șeful echipei compusă numai din electricieni, un croitor, un papucar și un cizmar. Nu era de meserie tapițer nici unul, cel care ne-a inițiat fusese fiul unui tapițer evreu, care și-a recâștigat cetățenia poloneză și a scăpat de muncă obligatorie. Și în timpul în care ne căutam noi de lucru, am nimerit la atelierul de hidrofoare și bobinat motoare electrice al inginerului Maxim Brănișteanu, pe [Bulevardul] Magheru, unde e gura de metrou acum. Am găsit un om, care nu era inginer dar la care veneau ingineri din facultate să-l consulte și mi-a explicat într-un limbaj foarte adecvat și simplu cum se formează magnetismul, pe unde intră curentul și pe unde iese curentul, de ce se rotește rotorul, de ce se rotește mai iute, de ce se rotește mai încet în funcție de numărul de bobine, iar eu am ajuns un om să fac un motor într-o zi. Și pentru mine era un examen, pentru că eu am făcut cu totul altceva ca tânăr meseriaș, ca electrician. În rest se știe ce viață am dus sub muncă obligatorie, fiecare cu norocul pe unde a nimerit până s-a încheiat războiul.

Moritz Leinweber, fratele meu, a fost în Transnistria, însă nu în lagăr aruncați, ca cei din Basarabia și Bucovina și nordul Moldovei, a fost sub controlul armatei române. Au fost luați din 1942, deci aproape 2 ani a stat acolo și mama a reușit cu legătura de la centrul de recrutare să-i trimită ceva îmbrăcăminte. Își lua și el darul, dar a făcut treabă omul ăla, a fost cumsecade, și așa am ținut legătura cu el. I-a dus organizat înapoi țară, s-au cam împrăștiat în jurul Iașilor că n-au vrut să-i prindă rușii să-i trimită să lupte. A ajuns în București după 23 august [1944] cu mare întârziere, a ocolit noaptea să nu-i prindă rușii, care veneau și ei spre capitala. În Transnistria au murit rudele tatălui meu adoptiv. A fost unchiul David, care se căsătorise, avea un copil, au murit toți. A avut un frate, nu știu ce meserie a avut, a cărui nevastă și fiică i-am regăsit la Haifa în 1974, care au scăpat cu viață, și o soră la Vatra Dornei, care a murit pe acolo [în Transnistria].

După Război

Din 1946 până în 1948, am lucrat la Comitetul raional PCR, șef serviciu administrativ apoi revizor contabil, la Ministerul comerțului, ca economist din 1948 până la 31 decembrie 1951. Am făcut în viață aceste lucruri pentru că mi s-a oferit ocazia. În Ministerul Comerțului, m-a deranjat răbojul evidenței materialelor sau lipsa de evidență a inventarelor și atunci am solicitat unchiului lui Pătrășcanu [8](#), care era contabil la sectorul de partid [sectorul] trei să mă învețe cum se aplică contabilitatea prin transcriere. Am înființat un sistem de inventariere, încât în orice clipă oricine ar fi întrebat articolul nr. 10 ce este și unde se găsește, atunci din evidență spuneam articolul 10 este mașina de scris cu carul mare și se găsește în direcția X, și în camera Y, erau toate sub semnătură. Văzând cei din conducerea de partid și sindicală realizările acestea ale unui om cu o școală industrială, în urma unei hotărâri a Consiliului de Miniștri ca din muncitorii evoluți să se facă revizori contabili, am fost obligat să urmez școala de revizor contabil timp de 3 luni de zile.

Am făcut orchestră în minister [în anii 1950], unde e acum hotelul București, pe Calea Victoriei, acolo era Ministerul Comerțului. Acolo era o sală de teatru și în care noi țineam ședințele din minister și dacă am avut trei salariați instrumentiști, și mai era un băiat din altă direcție care cânta la vioară și la pian, am făcut o formație de muzicanți. Eu am bătut tobe. Și a început cu melodii rusești, cu asta se începea întotdeauna, și au rămas toți cășcați când m-au văzut la tobă, că toți știau că eram șeful serviciului inventar și materiale și toți aveau nevoie de un scaun, un fișet, covor, mașina de scris, creioane, hârtie și altele.

În 1952 m-am transferat la Trustul de alimentație publică pe aceeași funcție. La început, vreo trei luni, am lucrat la stabilirea cauzelor pentru care au fost pierderi la aprozar apoi am început să fac revizie la foarte multe TAP-eleuri, adică Trusturi de Alimentație Publică, care administrau restaurantele, bodegile, cofetăriile și laboratoarele aferente. Am fost scos din producție de către Sindicatul comerț finanțe [1952-1958], cooperatie care îmi cunoștea activitatea ca responsabil cultural pe capitală în sindicatul comerț. Am fost trimis să activez în Consiliul central sportiv Spartac, care cuprindea toți salariații din comerț, finanțe, cooperatie și industria alimentară, unde a trebuit să analizez probleme financiare care au apărut la această asociație. Având talent la tir, am făcut parte din echipa de tir a Asociației Spartac, am concurat la poligon alături de Iosif Sârbu, Carmen Stănescu, cu Herșcovici, multicampion național și mulți alți sportivi de valoare pe care i-a avut țara în anii aceia.

[În 1960] am revenit iar la poziția din Minister ca economist financiar, m-am transferat la ICRM București, Întreprinderea comerțului cu ridicata, materiale chimice, unde m-am ocupat de evidența tuturor utilajelor frigorifice care veneau din străinătate. De la graniță eu trebuia să știu de starea lor, un fel de analist financiar, trebuia să știu starea fiecărui utilaj. Trebuia plătit dintr-un credit, când utilajul ajungea la destinație trebuia să-mi comunice că l-a primit și după aceea mergeam la Banca de Dezvoltare de pe Academie ca să iau creditul și până atunci plăteam dobânda. Și am început treaba cu două conturi la bancă. Neavând studiile la facultate, mi-a dat derogare secretarul de stat, am fost singurul cu derogare în tot comerțul, fapt pentru care la fiecare salariu aveam mai puțin cu 200 de lei. M-am ocupat de tot sectorul electrotehnic, am cumpărat și am vândut corpuri de iluminat, erau 2000 și ceva de articole, unele erau interșanjabile, mergeau la orice fel de braț, altele erau speciale, trebuia să am din fiecare, fiare de călcat, piese de schimb la ele. Aveam vreo 36 de furnizori cu care aveam relații și la un moment dat trebuia să semnez mii de contracte. Aprovizionam capitala, asta a fost activitatea mea în ultimii 20 de ani până m-am pensionat, la 1 septembrie 1980.

Am cunoscut-o pe soția mea în cadrul activului de partid. Era o fată foarte cuminte, la locul ei. Tatăl ei era în vârstă și nu mai puteau să lucreze, fuseseră bombardată în timpul războiului și erau săraci lipiți. I-am găsit locuind într-o mansardă, în cartierul Lânăriei, pe strada Didițel, aproape de [Calea] Șerban Vodă. Am cunoscut-o în 1946, eram responsabil financiar și ea contabilă. La un moment dat tovarășul secretar mi-a pus sula în coaste. „*la ascultă, când te culegi de pe drumuri? Când te însori? -Cum să mă însor tovarășe secretar, cu leafa mea?*” Eu am stat la părinți, mâncam la cantină, dimineața un ceai. - „*Da, eu cum sunt însurat și am doi copii?*” N-am mai zis că tot eu îi dădeam bani în plus, așa era sarcina. Se spunea „*Cine iese la baricadă pentru revoluție? -Activul!- Cine-i activul?- Membrii biroului de sector!*”. Noi eram drojdia, eram nimic, ei șapte erau grozavii, marii responsabili ai partidului pe sector. Și se dădeau prime, ajutoare, care nu se mai rambursau. Am tăcut, dar totuși nu era o soluție să umbi din creangă în creangă. Și am început să caut, cartierul meu nimic, circa 27 nimic, cartierul Progresul nimic, circa 26, 23,24, fabrica cutare, nu am găsit nimic care să meargă la suflet. Cunoșteam destule fete, și la baluri și chermize, toți veneau la balurile și chermizele mele. Și am strâns aria căutărilor și am ajuns la cadre, la mine la administrativ, și atunci am privit-o cu alți ochi pe contabilă mea. Am plecat amândoi la o ședință, la capitală și am vârat-o în cinematograful cu tărăboi. „*Tovarășe Nicu, cum se poate? Să mergem înapoi! -Lasă că ne așteaptă, să vedem un film acum!*” Și așa a început curtea.

Soția, Melania Leinweber, era născută [Reischer] la Roman, în 1926. Avea trei frați: Herman Reischer, Iancu Reischer și Rebeca Saper [născută Reischer]. Herman a fost la Focșani fotograf, apoi în Israel, bucătar pe vapor și a murit într-un sanatoriu. Fratele mai mic a lucrat la [Uzina]”Vulcan”[în București] și apoi a plecat în Israel unde a practicat strungăria la Haifa și acolo a murit negustor. Rebeca a murit în 1996, în Israel. Melania a făcut liceul, a fost contabilă. Am avut un copil cu mare greutate, pentru că pierdea sarcinile, a stat cu el 3 luni și jumătate la pat. A fost contabilă la C.C.[Notă: Comitetul Central] al PCR până a născut copilul și apoi a trecut la Alimentara tot contabilă. Când eram la liceu [la seral] îmi traducea din latină sau din franceză și îmi spunea în românește ce scrie în carte. A fost apreciată și au luat-o în Ministerul Industriei Ușoare ca șefă de secție la pasmanterie, după care a trecut la serviciul de tricotaje și confecții și se ocupa de centrale din toată țara și cu contractările la capitolul tricotaje, era deja specialistă. Pe urmă a ieșit la pensie în 1981.

Am venit în casă cu zestrea adusă de mine, o pătură și plapuma făcută tot de mine, cearșafuri, perne a dat mama. Ea n-a venit cu nimic, n-avea cu ce să vină, erau sinistrați. Cu banii dați de către sector, așa era legea atunci, când cineva se căsătorea primea încă un salariu și cu salariul primit de mine și cu ce a primit și ea, am cumpărat un șifonier, un covor amărât, un birou, o lampă electrică, o lampă de gaz și așa ne-am încropit noi căsnicia. Fiind activist de partid cu soția mea m-am căsătorit și am înjghebat un cămin pe jumătate de apartament, adică aveam o cameră 3 pe 3 jumătate, un loc de baie, bucătăria și hol comun cu altcineva. Era pe Splaiul Unirii nr. 14, acum e un bloc mare acolo, era vizavi de Morgă. După ce a născut soția [1949], a murit soțul și a venit soacră-mea să stea la mine. N-am avut timp liber niciodată. Nu ne ajungea salariul. Se scumpise viața și a trebuit să lucrez și acasă niște treburi electrice și de artizanat, eu marele economist, ca să scot un ban. Băgam un divan mic la intrare ca un dormitor comun și mai era patul copilului. Dimineața îl scoteam pe hol. Am cerut la sindicat o locuință și mi-a dat pe [strada] Sfântul Gheorghe. N-aveam baie, era doar bucătărie și un WC cu o chiuveță mică. Astea erau condițiile mele de trai, dar măcar era o cameră mare, unde am stat cu fetița și pătuțul ei de fier și soacră-mea în sufragerie pe un divan. Am obținut o repartiție, pe numele soției, la o casă de trei camere în

[cartierul] Balta Albă cu două grupuri sanitare. Am cumpărat-o [după revoluție] și am vândut-o [mai târziu], neputând să plătesc întreținerea.

Cu soția nu am făcut vacanțe, pentru că nu se potrivea concediul meu cu concediul ei, fie aveam contractări în același timp, și completări la contractări. Adică primăvara făceam completări și toamna făceam pentru anul următor. Împreună am fost la Sângiorz, la Eforie o dată, la Neptun o dată, la Slănic Moldova odată. De la Neptun am venit cu ea cu piciorul în ghips, s-a reparat. Am mai fost cu ea la Buziaș, la Borsec, la Brașov. La Tușnad a făcut un anevrism. Soția a murit în București, în 1990.

Victoria, [unicul copil] este născută în 1949. A făcut grădinița pe strada Zamfirescu, îi plăcea să danseze. A început clasele primare la o școală pe strada Mântuleasa, liceul l-a început pe Calea Moșilor. A intrat la facultatea la Transporturi, unde s-a remarcat, era printre primii zece în facultate. A terminat facultatea cu 9 și ceva și la examenul de stat a luat 10 pe lucrarea ei. S-a trezit repartizată la Brașov unde a făcut practica pentru examenul de stat, s-au bucurat de venirea ei și au apreciat-o, dar nu a vrut să stea acolo. Atunci ministrul de la industria ușoară, a discutat cu ministrul de la Transporturi și a dispus Institutului de cercetări de pe Calea Griviței s-o primească. Oamenii nu spun că au fost antisemiți, poate răuvoitori, n-au vrut s-o primească. A depus un nou examen, i s-a dat ca lucrare o stație de cale ferată de la Brașov și trebuia să stabilească calitatea traseului, mărfuri, pasageri pentru Brașov, adică o analiză economică. La examen cei de la facultate i-au dat 10 [Nota: În sistemul de notare școlar românesc nota maximă este 10 și nota minimă de promovare 5.] și pe același subiect aici îi dă 8, pentru că nu a știut cum se fixează containerele de marfă. Eu i-am spus „*Oricât ai ieșit cu note mari din facultate, oricât de capabilă și competentă ai fi, trebuie să fii cu două capete deasupra unui bărbat! Trebuie să dovedești calități ca să fii acceptată ca femeie, să ții minte asta în viață!*” A devenit șefa serviciului, la secția economică, analiză piețe și tarife. Câtă vreme a fost bolnavă, directorul dădea telefon să întrebe ce-i de făcut pentru că nu știa eu, dar știa ea, și tot colectivul era pregătit de ea, asta a fost calitatea ei profesională. A avut și teme de cercetare, contracte de cercetare cu Ministerul. Era foarte sociabilă, avea spirit de organizare, a fost foarte capabilă, și-a luat locul foarte în serios. Se revolta, nu suporta nedreptatea, avea limbă de glaspapir ca și mine. Am obligat-o să fie mai cumpătată, mai atentă pentru că tot din cauza asta eu n-am mai evoluat în funcțiile superioare. S-a căsătorit [în anii 1980, cu un creștin], după căsătorie se numea Niculescu. A murit pe 30 decembrie 1993, din cauza unui cancer de pancreas. E înmormântată la [cimitirul evreiesc] Giurgiului, în București. Am un nepot, Daniel Niculescu, de 21 de ani.

Eu mărturisesc că am devenit ateu cu timpul, am rămas unul care iubește oamenii, respectă oamenii. Socrii, părinții, rudele care există aicea, verii lui mama cu soțiile lor, verii primari sunt la Giurgiului, numai tatăl meu biologic este la Filantropia și cu tanti Matilda, sora cea mai mare a lui mama. Când sunt la cimitir sigur că spun kadiș, deși asta este o formalitate care dealtfel nu ajută la nimic, este legată de tradiție, de sentimentele omului, de plecăriunea omului în fața unor amintiri, ai unor oameni pe care i-ai cunoscut și îndrăgit. Religia iudaică are regulile ei de relații umane și de igienă, care duce la absurditate cu cașrutul ăsta. Una e să gătești într-o oală în care ai avut lapte, și alta e să gătești în oala de lapte, oală de carne, de Paște alte vase. Dacă nu ai alte vase, trebuie să le fierbi cu sodă, să le faci curate, să nu mănânci pâine ci numai pască adică niște exagerări. Eu am avut o ciocnire cu un văr de al lui tata în Israel. Îi dau telefon și îmi răspunde soția lui, nu mi-am dat seama că e vineri seara, și îmi răspunde că e la sinagogă. A doua zi îmi spune „

Bine mă Nicule, ai făcut un păcat mare, ai dat telefon și soția mea a trebuit să-ți răspundă la telefon! - Da măi, am făcut lucrul ăsta, să știi că ai mare dreptate, am făcut un mare păcat, că eu am pus mâna pe telefon și tu n-ai răspuns!" Și i-am zis „Tu sâmbăta te duci cu nevasta la plimbare? -Cum să nu mă duc?-Deci lași ușa deschisă, nu o încui, dacă te apucă burta te duci la WC? Nevastă-ta a răspuns la telefon și a făcut un păcat, tu să încui ușa sâmbăta nu e păcat, să tragi apa nu e păcat, să mănânci nu e păcat, că faci o muncă?" Ce sunt cu absurditățile astea în anul 2000?

Oamenii oriunde s-ar naște sunt neputincioși în fața naturii, psihic simt nevoia să se agațe de un sprijin și acest sprijin real este Dumnezeu. Dar avem ceva și la budiști, adventiști, creștini și la mahomedani și la penticostali și la protestanți și la luterani și la tot ce vrei. Noi evreii am rămas staționari în acest nod gordian cu „La anul la Ierusalim !” și persecuția, care ne-a obligat să fim uniți între noi, moral. Material, fiecare cu cortul lui. Suntem oamenii cărții, oamenii Bibliei care le-au dat cele 10 porunci prin Moise, care a stat nu știu câte zile pe munte și le-a spart în capul lor, când a găsit idolul la care se închinau. Din ele s-a născut codul napoleonian, codul juridic pe care l-a îmbrățișat toată lumea în justiție și multe alte minuni din astea care se datoresc evreimii, acestor oameni care au știut să-și păstreze istoria pe calea cuvântului. Așa că eu nu sunt un religios, dar sunt evreu. Ceremonia Torei este un eveniment istoric, faptul că intri în suka, oamenii se bucură de rezultatele recoltei. Găsirea uleiului care a ars a creat Hanuka, alt moment de bucurie, sărbătoarea luminii, din care Rosen [9](#) a făcut Hanukiada cu care a uimit pe toți din străinătate, au venit să caște gura și ei să vadă cum e. [Notă: Hanukiada, este numele dat de doamna dr. Moses Rosen, turneului de vizitare al comunităților din țară, inițiat din anii 1970 cu prilejul zilelor de Hanuca. La aceste vizite organizate de conducerea comunității evreiești erau invitați și oaspeți din străinătate. Faptul că las un pahar plin pe masă să vină sfântul Ilie, cine să vie să bea ? Omul se gândește că a fost sfântul Ilie, se sărbătorește o amintire. Aceste lucruri au un fond care impresionează, chiar și Rosen a spus că nu avem o religie, ci o tradiție, pe care o respectăm, tradiția mâncării, tradiția relațiilor între oameni, a sărbătoririi unor evenimente. Omul are nevoie să se agațe de ceva, are nevoie de un sprijin moral, iar eu respect acest lucru.

În 1948 [când s-a creat statul Israel], era o bucurie, era un patos, o stare de fapt. Am fost surprins, venise Sadat la Ierusalim, la Knesset, să facă pace. Eram în spital, am evitat să mă operez la stomac. Prima oară în Israel [în 1974] îți spun ce am simțit [domnul Leinweber citește o poezie proprie]: *„De pe scara unui avion cândva am coborât/ Și un haial ce lângă el stătea mi-a spus Șalom!/Eu am simțit că sunt un om,/ Eram un om mai deosebit, căldura ta m-a învăluit./ Șalom!/ Acest cuvânt de întâmpinare eu l-am simțit în suflet și picioare./ (De ce am fost emoționat?) Pășeam pe al tău pământ plin de istorie și sfânt,/ Un pământ ce a fost dorit/ De o Diasporă ce a voit/ Mereu să aibă țara ei la bine și la greu./ Pe mulți tu i-ai îmbrățișat și cu căldură i-ai ridicat/ Împreună ați clădit ce mulți alți n-au izbutit./ Creația ta, gură de rai și cea de pe Sinai/ Poartă stindardul cu Zion/ Și flutură în veci/ Șalom.”* Apoi mi s-au îmuiat picioarele, nu am mai putut să mai merg, m-a cuprins așa o toropeală, nu mă mai puteam controla. Aceași stare am simțit-o la Zidul Plângerii. Numai când îmi aduc aminte sunt emoționat, parcă cade ceva pe tine, te apasă, te strânge, parcă ceva te poartă așa în aer. Este greu de explicat și te miri de ce oamenii merg și plâng acolo. O suprafață într-un biet pătrat oarecare.

De ce nu am plecat acolo? Aveam în jur de 40 de ani, fetița era la liceu, era problema învățaturii, era problema soției, care era funcționară eminentă și apreciată în minister. Ce era să facă acolo, să

fie servitoare la alții? Cine avea nevoie de contabil care nu știa limba? Plus că soția și fata nu suportau căldurile. Venea vara, stăteam închiși în casă. Era foarte răcoroasă și ne simțeam acasă. Ca să am liniște în cap, închideam ca să nu mai vină lumea. „*Plecăm! Nu plecăm! Plecăm!*” Era ceva care apăsa starea psihică și de amețală te forța să pleci, luat de curent. Aveam o ușa de fier afară, o trăgeam să creadă lumea ca am plecat și stăteam acasă ca să am liniște. Am văzut tot ce vrei în Israel, toate frumoase, dar numai ca turist. Ca să conviețuiești este foarte greu, că toate jigodiile din Calea Văcărești și Dudești, acolo au parvenit și oamenii competenți cu valori sociale, s-au zbatut în chin și mizerie până când s-au mai săltat și ei.

Rudele din străinătate i-au scris mamei, toți care au plecat au trecut mai întâi pe la ea, și rudele din partea lui tata și rudele ei de sânge. Și avea adresele lor, eu când m-am dus în Israel în 1974, am luat toate adresele și am avut și adresele celor din cartier. De la unul la altul am început să mai largesc cercul, am vizitat circa 50 de familii, rude, cunoscuți, prieteni. Am ajuns la 75 [de familii] în 1977. Și mă duceam singur și eram o surpriză. Când am venit cu soția în 1981, nu mai puteam face același lucru. Când anunțam că vreau să vin, trebuia să mă duc și cu ea și n-am mai putut să mai cuprind așa de mulți. M-am dus ultima oară în 1996, deși știam că mulți au murit, că mulți au dispărut. M-am întors mâhnit.

Corespondența mea era citită [de către Securitate] și nu m-a deranjat. O dată am scris că fata a fost curtată de un cetățean care a fost căpitan în miliție. Era criminalist la circa de poliție din Balta Albă, unde noi locuim și s-au întâlnit în troleibuz. Și el a fost luat la întrebări „*Știți, am fost luat la întrebări că vreau să mă însor!*” Era filat de către securiștii circii de poliție, ei știau cu cine umblă, că-și păzeau cadrele. Și ca să-i lase să se căsătorească a trebuit să intervin la Aneta Spornic, fostă ministru la Învățământ. „*Ce aveți cu băiatul? S-a îndrăgostit de o fată al cărui tată a fost activist, al cărui bunic a făcut activitate revoluționară și tatăl vitreg, Leinweber, a fost gazdă ilegală, la care au venit cutare și cutare, somități ale partidului... și care acum sunt mari miniștri!*”.

Eram în brațe cu Europa Liberă și eram la curent cu toate. Considerându-mă un om cinstit și corect, nu am acceptat batjocura să stea oamenii la coadă de nebuni la pâine. La brânzeturi și mezeluri stăteau oamenii la coadă de seara până a doua zi. Nu cumpărau ce voiau, ci ce vine. Eram indignat, pentru că pe vremea burgheziei așa ceva comuniștii n-ar fi tolerat, scoteau oamenii la revoltă. Dar așa cine deschidea gura era înhățat și dus la spălat geamuri, la bătaie, la frecat pe jos.

Cartierul Apărătorii Patriei a dispărut în anii 1980. Astăzi e o mare de blocuri pe locul în care a fost agricultură, de jur împrejurul locului în care am locuit sunt locuințe, străzi noi. Iar eu fostul copil, care am trăit în natură și am sorbit aerul curat și am văzut cerul înstelat, mărturisesc că încă mi-e dor de el. Din tot ce a fost în cartier cunoscut, nu mai există nimeni, a fost demolat în timpul lui Ceaușescu și s-au făcut noi construcții în care s-au mutat oameni veniți din afară și mai puțini din cartier. Eliberarea terenului a fost prin demolarea caselor 10 modeste, cu mici curți și grădini cu pomi fructiferi. Mamei i s-a dat o garsonieră undeva pe [Șoseaua Ion] Șulea în cartierul Energeticienilor, apoi am luat-o la mine că nu mai putea să stea singură. Și așa s-a imprăștiat toată lumea din cartier de n-a mai știut unul de altul unde se găsește.

Am zis bogdaproste că l-au lichidat pe Ceaușescu, că l-aș fi împușcat cu mâna mea pentru că a distrus buna credință a oamenilor cinstiți, a mea și a multora și a foarte multor evrei care au sărit în tabăra comunistă să ajute să sprijine și pe urmă au fost îndepărtați. După [revoluția din]1989 nu s-a schimbat mare lucru, soția bolnavă a murit, s-a îmbolnăvit fata, a murit, am rămas singur, m-

am îmbolnăvit. M-am dus în vizită la fratele meu [în Germania] și din cauza situației economice am vrut să plec înapoi.

Nu am participat la nici un fel de viață evreiască după război, pentru că eram ocupat cu munca mea profesională și n-am avut cum să am relații. Am cerut sprijinul Asistenței să-mi dea ajutor să plătesc un om atunci când soacră-mea a făcut ruptură de femur și zăcea în pat. Eu aveam pensie de boală, lucram doar patru ore, soția de asemenea, fata era la liceu și nu mai rezistam economic. Și întâmplarea a făcut ca un băiat care lucra la Asistență, era omul de lângă Rosen, i-a făcut un dosar favorabil și a căpătat un ajutor. Au fost primele contacte cu asistența. Când mi-a murit soția, Amalia [Notă: soția rabinului Moses Rosen] a venit și mi-a adus bani. Atunci când am rămas singur și nu mă mai ajungeam cu pensia, mâncam la cantină și plăteam abonamentul. Am devenit asistat, am căpătat asistența medicală și medicamente și un ajutor în toamnă [în anii 1990] care mi-a prins bine. Am făcut infarct în 1993, și am stat la [Spitalul] Caritas și după ce s-a vindecat rana m-a trimis acasă cu un tratament medical costisitor pe care îl iau și în ziua de astăzi. Eram înscris la Cristian [Notă: tabără din Brașov a Federației Comunităților Evreiești din România] și după infarctul pe care l-am făcut mă ștersese de pe listă. Aveam nevoie de liniște după 40 de zile de spital. Am vorbit cu Wiener, care e un om la locul lui, și de atunci am mers în fiecare an la Cristian și am onorat gestul lor cu versuri de ocazie să apreciez munca lor și auzi că mi le-a băgat la dosar. Pentru ce? „Las să fie acolo!”.

Eu nu mai am nici un viitor, viitorul meu este locul de veci, acolo e mama, e tata, e soția mea, e fiică mea, acolo e soacră-mea, toți verii mamei și verișorii mei. N-am putere să mai merg la [cimitirul evreiesc] Filantropia, trebuie să mă opresc de trei ori până ajung, că am dureri de picioare, de la bazin, de la încheieturi. Gura mea nu tace, spune tot ce simte. Mă uitam la tata care m-a crescut, la 82 de ani era un om terminat, uita, umbla în baston. Eu mai gândesc lucid, fac poezii, ascult „tinerii” noștri asistați la Centrul de zi. În rest fac mascote, din blană alb, gri, bej, să iasă lucruri frumoase. Fac căței, lei, maimuțe. Eu care m-am născut și crescut aici, cu toate persecuțiile trăite, am rămas un om al pământului. Am caietele mele de poezie: lirice, de copii și pasteluri și patriotice. Acum lucram la poezii stelare, am 30 de poezii numai cu stele, cu cerul, cu comete, cu tot ce vrei. Încearcă să te regăsești aici: „Privește în jur prudentă/ Dar inimii dai glas,/Pășești vibrându-ți trupul, ce simți cum se împlinește,/Îți vrei furat sărutul ce gura îl odihnește/Cu coapse în legănare, să înlocuiești vrei timpul, / Ți-i inima în încordare și ai vrea să-i rupi veșmântul,/ Te simți înfiorată sub vântul cald de seară,/ Arăți îmbujorată privind cum te înconjoară,/ Aduci pe drumul vieții iubire și candoare/Ca roua dimineții sub razele de soare.”

Glosar:

1 **Cajal, Nicolae**

Președintele Federației Comunităților Evreilor din România între 1994 și 2004. Doctor în științe medicale, microbiolog și virusolog, a scris peste 400 de lucrări științifice în domeniul virusologiei cu importante contribuții originale. A fost șeful Catedrei de virusologie a Universității de Medicină și Farmacie din București, membru al Academiei Române, membru a numeroase societăți internaționale de prestigiu, senator independent în Parlamentul României între 1990 și 1992.

2 **Partidul Socialist**

În noiembrie 1918 Partidul Social-Democrat și-a luat numele de Partidul Socialist, adoptând și un nou program intitulat „Declarație de principii”. Documentul preciza că Partidul Socialist „este un partid de clasă care, inspirându-se de la ideile socialismului științific, urmărește deființarea exploatării muncii sub orice formă”, că luptă pentru cucerirea puterii politice și instaurarea dictaturii proletariatului „în vederea realizării idealului comunist”. Organul central de presă al partidului era „Socialismul”. În 1920 este adoptat Statutul Partidului Socialist și se concentrează procesul de unificare organizatorică a mișcării muncitorești din România. La congresul din mai 1921 se hotărăște transformarea partidului Socialist în Partidul Comunist Român.

3 Siguranța Generală a Statului

Creată prin Legea pentru organizarea Ministerului de Interne din 20 iunie 1913, este subordonată Direcțiunii Poliției și Siguranței Generale. A fost principalul organ secret de culegere și valorificare a informațiilor cu relevanță pentru apărarea siguranței statului. Avea două compartimente: Serviciul Secretariatului (organ central care aduna și sintetiza informațiile) și Brigăzile speciale de siguranță (organe teritoriale cu atribuții informative și de contraspionaj). În 1929 Direcția Poliției de Siguranță a fost restructurată în două servicii: Serviciul de Informații și Serviciul Controlului Străinilor.

4 Partidul Comunist Român în perioada interbelică

P.C.R s-a creat la 11 mai 1921 prin așezarea Partidului Socialist pe baze comuniste, ca urmare a hotărârii congresului acestuia. Afilierea la Internaționala a III-a, care-l plasa sub ordinele Moscovei, a declanșat reacția organelor române interne de securitate. La următoarele congrese ale P.C. R. (Ploiești, 1922; Viena, 1924) se menține aderarea la Internaționala Comunistă și în plus se stabilea ca directivă lupta pentru despărțirea de stat a unor provincii ale statului român. La congresul de la Viena este ales secretar general al P.C.R. Elek Köblös și până în 1944 se vor numi în fruntea partidului cetățeni români aparținând minorităților naționale (Boris Ștefanov, Ștefan Foriș) sau cetățeni străini (Vitali Holostenko, Alexander Danieluc Stefanski), pentru că se considera că românii nu sunt destul de revoluționari și au înclinații naționaliste. În decembrie 1924 a fost adoptată „legea Mârzescu”, prin care activitatea P.C.R era interzisă și acesta intră în ilegalitate.

5 Ulpan

cuvânt din limba ebraică care înseamnă: a învăța, a instrui și studio. În Israel, Ulpanul este un curs de ebraică obligatoriu pentru toți noi veniți în țară, care-i învață pe adulți într-un mod rapid ebraica de bază (vorbire, citire, scriere precum și înțelegere) și este în același timp o introducere în cultura, istoria, geografia și civică locală.

6 Liceul evreiesc Cultura, București (new)

Școala “Cultura” este creată la București în 1898, cu sprijinul filantropului Max Azriel, și funcționează până în 1948, când datorită reformei învățământului toate școlile evreiești au fost desființate și elevii evrei nevoiți să urmeze cursurile școlilor de stat. Inițial era o școală primară cu programa învățământului de stat, plus câteva ore de ebraică și germană. În jurul anilor 1910, se înființează aproape concomitent liceul comercial și gimnaziul “Cultura”, care sunt cotate drept cele mai bune instituții de învățământ din capitală. În afară de copiii evrei din cartierele Dudești, Văcărești, Moșilor sau Grivița, aceste școli sunt frecventate și de neevrei datorită bunului renume.

7 Legionar

Membru al Legiunii Arhanghelului Mihail (Mișcarea Legionară), mișcare înființată în anul 1927 de C. Z. Codreanu ca o organizație paramilitară teroristă de orientare naționalistă-fascistă, creată după modelul organizațiilor naziste SA și SS, cu un caracter mistic-religios, violent anticomunist, antisemit și antimasonic. După asasinarea lui Codreanu în aprilie 1938 conducerea Legiunii a fost preluată de Horia Sima. Horia Sima a amplificat campania de asasinare politice, economice, rasiale și de interese personale, campanie care a culminat cu Rebeliunea legionară din ianuarie 1941, o lovitură de stat eșuată împotriva lui Antonescu și a armatei române. La 4 septembrie 1940 Legiunea s-a aliat cu Ion Antonescu, formând „Statul Național-Legionar” în al cărui guvern legionarii constituiau principala forță politică.

8 Pătrășcanu, Lucrețiu (1900-1954)

om politic român, membru al conducerii Partidului Comunist Român, ministru, avocat, sociolog și economist.

9 Rosen, Moses (1912-1994)

Șeful - Rabin din România și președinte a Federației Comunităților Evreiești din România în perioada comunismului, între 1948-1993. Personalitate complexă, a desfășurat o activitate susținută pentru ajutorarea evreilor români în perioada comunistă și pentru menținerea unei vieți evreiești tradiționale în cadrul comunităților din țară.

10 Demolarea sistematică

Promulgarea Legii Sistemizării Orașelor și Satelor din 1974, a lăsat liber demolării pe scară largă a orașelor și satelor din România; marele cutremur din 4 martie 1977 a avariat multe clădiri și a fost considerat ca o justificare a demolării unui număr de monumente. La sfârșitul anului 1989, când s-a prăbușit regimul Ceaușescu, cel puțin 29 de orașe fuseseră complet restructurate, 37 erau în curs de restructurare, iar sistemizarea rurală începuse prin demolarea primelor sate de la nord de București. Între 1977 și 1989, Bucureștiul era din punct de vedere urbanistic la discreția și capriciile dictatorului Ceaușescu, ale cărui gesturi erau interpretate ca ordine directe și duceau la dispariția imediată a unor case sau zone. Case și cartiere vechi, așa numita arhitectură imperialistă capitalistă, au trebuit să dispară pentru a face loc marilor realizări urbanistice socialiste, aflate în competiție cu cele din URSS și Coreea de Nord.